

Aleksandra Sołtysińska

WALKA Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ ZORGANIZOWANĄ W UNII EUROPEJSKIEJ – WYBRANE PROBLEMY*

I.

Zwalczanie przestępczości zorganizowanej jest jednym z zagadnień objętych ramami III filaru i wiąże się ściśle ze współpracą policyjną i sądową państw członkowskich w sprawach karnych¹. Problematyki przestępczości zorganizowanej dotyczą – obok przepisów Traktatu o Unii Europejskiej, które dają ogólne podstawy do regulowania spraw z zakresu współpracy w sprawach karnych² – między innymi następujące akty:

- 1) Plan działania dotyczący zwalczania przestępczości zorganizowanej z dnia 28 kwietnia 1997 roku³,
- 2) Uchwała Rady z dnia 21 grudnia 1998 roku o zapobieganiu przestępczości zorganizowanej poprzez ustanowienie jasnej i zrozumiałej strategii w tym zakresie⁴,

* Artykuł przygotowany na III Międzynarodową Konferencję Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków, czerwiec 2003.

¹ Na temat współpracy w ramach III filaru szerzej porównaj na przykład: F. Emmert, M. Morawiecki, *Prawo europejskie*, Warszawa-Wrocław 1999; A. Wróbel, *Wprowadzenie do prawa Wspólnot Europejskich*, Kraków 2002; M. Płachta, *Europejski nakaz aresztowania (wydania): kłopotliwa „rewolucja” w ekstradycji*, „Studia Europejskie” 2002, nr 3; Idem, *Konwencja Unii Europejskiej z 1996 roku o ekstradycji*, „Studia Europejskie” 1999, nr 1; W. Czapliński, *Acquis communautaire w zakresie III filara Unii Europejskiej z perspektywy polskiego prawa wewnętrznego*, [w:] *Implementacja prawa integracji europejskiej w krajowych porządkach prawnych*, red. C. Mik, Toruń 1998; S. Biernat, *Konstrukcja bliższej współpracy w Traktacie Amsterdamskim – ocena z polskiej perspektywy*, [w:] *Polska wobec reformy UE*, red. S. Miklaszewski, Kraków 1998; A. Gruszcza, *III filar Unii Europejskiej po Tampere: wnioski i perspektywy*, „Studia Europejskie” 2000, nr 3; Ch. Harding, *Exploring the Intersection of European Law and National Criminal Law*, „European Law Review” 2000, vol. 25, no 4 (sierpień).

² A. Grzelak, *Unia Europejska a prawo karne*, Warszawa 2002, s. 79-80.

³ „Official Journal” 1997, C 251 (15 sierpnia).

⁴ „Official Journal” 1998, C 408 (29 grudnia).

- 3) Wspólne działanie nr 96/602/JHA z dnia 14 października 1996 roku przyjęte przez Radę i określające wspólne ramy inicjatyw państw członkowskich w zakresie wymiany oficerów łącznikowych⁵,
- 4) Wspólne działanie nr 97/827/JHA z dnia 5 grudnia 1997 roku przyjęte przez Radę i ustanawiające mechanizm oceny stosowania i implementacji na poziomie narodowym przedsięwzięć międzynarodowych, mających na celu zwalczanie przestępczości zorganizowanej⁶,
- 5) Wspólne działanie nr 98/733/JHA z dnia 21 grudnia 1998 roku przyjęte przez Radę i dotyczące penalizacji uczestnictwa w grupie przestępczej w państwach członkowskich Unii Europejskiej⁷.

Ponadto, istnieje grupa bardziej szczegółowych zagadnień, będących w sferze zainteresowania państw członkowskich działających w ramach III filaru, które mogą wiązać się z problematyką przestępczości zorganizowanej (przestępczość komputerowa, narkotyki, handel ludźmi, zabezpieczanie dowodów, wymiana wyników analizy DNA, pranie brudnych pieniędzy).

Zwalczanie przestępczości zorganizowanej zostało uznane również za jedno z głównych zadań Unii Europejskiej po spotkaniu w Tampere, które się miało miejsce w dniach 15 – 16 października 1999 roku⁸.

Z uwagi na obszerność tematu, który może obejmować zarówno postanowienia normatywne, jak i ocenę konkretnych działań czy programów walki z przestępczością, nie jest możliwe jego wyczerpanie w niniejszej publikacji. Zatem autorka ograniczyła zakres poruszanych problemów do przedstawienia koncepcji samego pojęcia przestępczości zorganizowanej (kwestie materialnoprawne) oraz zanalizowała pewne zagadnienia z zakresu postępowania dowodowego.

II.

Zwalczanie przestępczości zorganizowanej jest przedmiotem stałego zainteresowania Unii Europejskiej, czego efektem są liczne akty i działania – o charakterze mniej lub bardziej wiążącym dla państw członkowskich, które powyżej zostały przykładowo wymienione. Podstawowym zagadnieniem jest jednak właściwa inkryminacja uczestnictwa w organizacji przestępczej i ujęcie tego problemu w kontekście prawa karnego materialnego⁹. Instrumentem prawnym, który zagadnienie to precyzuje, jest wspólne działanie z dnia 21 grudnia 1998 roku¹⁰. Obecnie co prawda taka forma podejmowania decyzji nie figuruje w katalogu środków prawnych III filaru Unii Europejskiej. Wcześniej jednak wspólne działania mogły być i były

⁵ „Official Journal” 1996, L 268 (19 października).

⁶ „Official Journal” 1997, L 344 (15 grudnia).

⁷ „Official Journal” 1998, L 351 (29 grudnia).

⁸ Więcej na ten temat pisze W. Czapliński, *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2002, s. 124 i nast.

⁹ C. Mik, *Europejskie prawo wspólnotowe. Zagadnienia teorii i praktyki*, t. 1, Warszawa 2000, s. 375.

¹⁰ „Official Journal” 1998, L 351, 98/733/JHA.

podejmowane w sytuacji, gdy cele Unii Europejskiej byłyby lepiej osiągnięte przez wspólnie działające państwa członkowskie, niż przez państwa członkowskie działające indywidualnie. W doktrynie prawa unijnego prezentowane były sporne stanowiska, co do tego, czy wspólne działania rodziły jakiekolwiek skutki prawne i czy były wiążące dla państw członkowskich¹¹.

Artykuł 1 wspólnego działania z dnia 21 grudnia 1998 roku zawiera definicję organizacji przestępczej. Jest to organizacja (stowarzyszenie) mająca własną strukturę, składająca się z więcej niż dwóch osób, ustanowiona w czasie i działająca na podstawie porozumienia jej członków w celu popełniania przestępstw, zagrożonych karą, co najmniej czterech lat pozbawienia wolności lub surowszej. Dokonywanie przestępstw może stanowić przy tym cel sam w sobie lub jest sposobem zdobywania korzyści majątkowych, czy też niewłaściwego wpływania na władze publiczne. Do przestępstw tych zalicza się również i te czyny, które są objęte Konwencją o Europolu¹².

Opisana powyżej definicja – z uwagi na jej szeroki i ogólnikowy charakter – może podlegać różnorodnej interpretacji. Na pewno za organizację przestępczą należy uznać takie stowarzyszenie, które posiada pewną wewnętrzną strukturę i akceptuje określoną hierarchię swoich członków. W przeciwnym wypadku nie byłoby mowy o przestępczości „zorganizowanej”. Biorąc jednak pod uwagę okoliczność, że funkcjonujące na świecie grupy przestępcze mogą być jedynie kilku lub kilkunastoosobowe, luźnie powiązane interesami z innymi organizacjami przestępczymi i nie posiadające wyraźnie ustabilizowanej i przejrzystej struktury – przy prowadzeniu śledztwa czy postępowań przed sądem może dojść do trudności natury dowodowej. Prowadzone badania wskazują bowiem na powolne odchodzenie od tradycyjnych organizacji typu mafijnego¹³.

Sprecyzowanie natomiast w definicji, że chodzi o przestępstwa zagrożone określoną karą sugeruje, że zakresem ścigania zostają objęte tylko czyny o znaczniejszej społecznej szkodliwości i mające charakter „poważnych”.

W celu zwalczania przestępczości zorganizowanej wspólne działanie nakazuje państwom członkowskim Unii Europejskiej zapewnienie penalizacji jednego z dwóch następujących zachowań:

1) zachowania każdej osoby, która w sposób zamierzony i w pełni świadomy (zamiar i świadomość może obejmować cel i ogólną działalność przestępczą organizacji bądź cel organizacji polegający na popełnianiu przestępstw) aktywnie uczestniczy w działaniach organizacji przestępczej, nawet gdy osoba ta nie uczestniczy w popełnianiu przestępstwa *sensu stricto*, z zastrzeżeniem poszanowania zasad ogólnych prawa karnego danego państwa członkowskiego i chociażby nie doszło do wypełnienia wszystkich znamion czynu i jego popełnienia, będąc świadoma, że jej udział przyczynia się do realizacji działań przestępczych organizacji;

¹¹ Szerzej na ten temat pisze A. Grzelak, op. cit., s. 68-69.

¹² C. Mik, op. cit., s. 375.

¹³ V. Mitsilegas, *Defining organised crime in the European Union: the limits of European criminal law in an area of „freedom, security and justice”*, „European Law Review” 2001, vol. 26, no 6 (grudzień), s. 569.

2) zachowania każdej osoby, które polega na zawarciu porozumienia z jedną lub wieloma osobami, dotyczącego działalności przestępczej, które prowadzi, w razie jego spełnienia, do popełniania przestępstw, choćby sama ta osoba nie uczestniczyła osobiście w popełnianiu przestępstwa *sensu stricto*.

Pierwsza z wymienionych sytuacji obejmuje aktywne uczestnictwo w działaniach organizacji, przy czym sformułowanie jest na tyle szerokie, że obejmuje różnorakie działania konkretnej osoby, które nie muszą w sposób bezpośredni polegać na wypełnianiu znamion konkretnego przestępstwa. Takie podejście jest jak najbardziej uzasadnione specyfiką walki z przestępczością zorganizowaną i wiąże się ze sprawdzaniem działalności „zalegalizowanej” prowadzonej w zgodzie z obowiązującymi przepisami, która jednak w zamierzeniu ma na celu pomnażanie lub „pranie” pieniędzy pochodzących bezpośrednio z przestępstwa. Uczestnikami grup przestępczych mogą być również osoby nie dokonujące bezpośrednio czynów karalnych, ale przykładowo doradzające w zakresie inwestycji kapitału, jeśli tylko mają świadomość celu, w jakim działa dane stowarzyszenie przestępcze¹⁴.

Drugi z przedstawianych przypadków zakłada, że dla penalizacji zachowania wystarczy już sam fakt uczestnictwa w organizacji lub zawarcia takiego porozumienia, nawet, gdy nie doszło jeszcze do popełnienia żadnego przestępstwa.

Co ciekawe, wspólne działanie przewiduje również odpowiedzialność karną lub innego rodzaju ponoszona przez osoby prawne, niezależnie od odpowiedzialności osób fizycznych tworzących taki podmiot. W stosunku do osób prawnych państwa członkowskie powinny wprowadzić efektywne, proporcjonalne i odstrasżające sankcje, o charakterze przede wszystkim majątkowym i gospodarczym. Koncepcja taka nie jest często spotykana w ustawodawstwie państw członkowskich Unii Europejskiej. Odpowiedzialności karnej zazwyczaj bowiem podlegają osoby fizyczne, którym można przypisać winę lub zamiar popełnienia danego czynu, a nie osoby prawne, które są bytami fikcyjnymi, nie posiadającymi własnej woli.

W związku z tym, że organizacje przestępcze mają często charakter międzynarodowy i granice nie są żadną przeszkodą dla ich członków – wspólne działanie zawiera postanowienia w zakresie jurysdykcji poszczególnych państw członkowskich. Ogólną zasadą jest, że państwo posiada jurysdykcję w zakresie tych czynów, które zostały popełnione na jego terytorium, niezależnie od tego, w jakim miejscu i w jakim kraju funkcjonuje organizacja przestępcza i gdzie prowadzi swoją działalność. W wypadku, gdyby doszło do zbiegu jurysdykcji kilku państw członkowskich są one obowiązane koordynować podejmowane działania w celu uniknięcia naruszenia zasady *non bis in idem*.

Nieco inną definicję przestępczości zorganizowanej mamy w Konwencji ONZ o zwalczaniu międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z grudnia 2000 roku, która była opracowana na spotkaniu w Palermo. Została ona również podpisana przez komisarza Antonio Vitorino reprezentującego Wspólnoty Europejskiej¹⁵. Wymaga podkreślenia, że konwencja będzie miała zastosowanie w tak szerokim zakresie, jak to tylko jest możliwe i obejmie jakiekolwiek działania orga-

¹⁴ Ibidem, s. 571.

¹⁵ A. Grzelak, op. cit., s. 84.

nizacji przestępczych. Konwencja nie ogranicza się zatem jedynie do stowarzyszeń, których struktura ma charakter bardzo złożony lub, które istnieją przez dłuższy okres czasu (organizacje typu mafijnego).

III.

Istotnym problemem, który wiąże się ze skutecznym zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, jest stosowne uregulowanie kwestii proceduralnych. W tym zakresie w Unii Europejskiej powstały dwie rezolucje Rady, które dotyczą przede wszystkim postępowania dowodowego – a zwłaszcza dowodu z zeznań świadków¹⁶. Pierwsza rezolucja Rady z dnia 23 listopada 1995 roku¹⁷ dotyczy ochrony świadków w walce z międzynarodową przestępczością zorganizowaną, natomiast druga z dnia 20 grudnia 1996 roku¹⁸ odnosi się do sytuacji osób, które współpracują w procesie sądowym w zakresie walki z przestępczością zorganizowaną.

Omawiane rezolucje w bardzo ogólny sposób przedstawiają i zalecają państwom członkowskim podjęcie stosownych działań. Taka forma współpracy nie jest wyraźnie przewidziana w artykule 34 Traktatu o Unii Europejskiej, aczkolwiek rezolucje, rekomendacje i konkluzje wydawane są przez Radę Unii Europejskiej i sprzyjają współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych¹⁹. Mogą być wykorzystywane przy braku innych środków prawnych, aczkolwiek nie mają mocy wiążącej²⁰.

Rezolucja z 1995 roku przedstawia podstawowe zagadnienia związane z systemem ochrony świadków. Powszechnie wiadomo, że składanie zeznań w procesach przeciwko członkom organizacji przestępczych może narazić świadków na pewne represje ze strony takich organizacji, a w najgorszym wypadku może się nawet wiązać z zagrożeniem życia świadka lub osób dla niego najbliższych. Nie bez powodu zatem trudno jest nakłonić kogokolwiek do składania zeznań, jednocześnie nie zapewniając mu takiej ochrony, która pozwoli mu na uniknięcia działań odwetowych ze strony pozostałych na wolności przestępców lub osób przez nich zwierzbowanych do współpracy. Rezolucja Rady w sprawie ochrony świadków w walce z przestępczością zorganizowaną w punkcie 1 definiuje samo pojęcie „świadka” – jest nim każda osoba, bez względu na jej sytuację prawną, która dysponuje wiadomościami i informacjami uznanymi przez kompetentne władze za istotne dla postępowania karnego i mogące narazić taką osobę na niebezpieczeństwo w razie ich upowszechniania. Właściwe organy państw członkowskich powinny zapewnić ochronę takim świadkom przed jakimikolwiek próbami pośredniego lub bezpośredniego zastraszania oraz przez groźbami i naciskami z jakiegokolwiek strony.

¹⁶ Szerzej na ten temat: C. Mik, op. cit., s. 379 i nast.

¹⁷ Rezolucja opublikowana w „Official Journal” 1995, C 327 (7 grudnia), s. 5.

¹⁸ Rezolucja opublikowana w „Official Journal” 1997, C 010 (11 stycznia), s. 1-2.

¹⁹ Z. Brodecki, M. Drobysz, S. Majkowska, *Traktat o Unii Europejskiej. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z komentarzem*, Warszawa 2002, s. 88.

²⁰ C. Mik, op. cit., s. 365.

Ochrona osób zarówno składających zeznania, jak i jeszcze nie przesłuchanych, a mogących posiadać istotne informacje ma trwać nie tylko w czasie procesu, ale również przed i po jego zakończeniu, jeśli kompetentne władze państwa uznają to za konieczne. Ochronę należy również rozciągnąć nad rodzicami, dziećmi świadka i innymi bliskimi dla niego osobami, w celu uniknięcia jakiegokolwiek pośredniej formy nacisku. Co ciekawe, rezolucja przewiduje, że w indywidualnych przypadkach nie byłaby nawet potrzebna zgoda świadka lub jego rodziny na objęcie ochroną. System ochrony może obejmować:

- 1) zmianę adresu i cech identyfikujących świadka (do informacji tych będą mieć dostęp tylko właściwe władze),
- 2) w szczególnie uzasadnionych wypadkach zmianę tożsamości świadka i członków jego rodziny,
- 3) zapewnienie możliwości składania zeznań w innym miejscu niż to, w którym jest osadzony czy też przebywa podejrzany lub oskarżony, przy użyciu metod audiowizualnych.

Składanie zeznań „na odległość” musi się odbywać przy poszanowaniu zasady kontrydiktoryjności. Rezolucja odwołuje się tutaj do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Prawo do kontrydiktoryjnego postępowania oznacza, że każda strona musi mieć takie same możliwości zapoznania się i ustosunkowania do stanowiska drugiej strony. Znacznym problemem jest korzystanie przez sądy z zeznań anonimowych świadków. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności nie zakazuje wykorzystywania anonimowych informatorów w sprawach karnych. Jednak zdaniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przyjęcie zeznań takich świadków za podstawę wyroku skazującego może się wiązać z ograniczeniem prawa do obrony²¹.

Z drugiej jednak strony – w opinii Trybunału – przy zachowaniu prawa oskarżonego do obrony, Policja może mieć uzasadnione powody do zachowania anonimowości agenta zaangażowanego w tajne działania, jeśli wchodzi w grę bezpieczeństwo jego i jego rodziny, jak również potrzeba zachowania gotowości do dalszych działań²².

Przyjmuje się, że każdy dowód musi być przeprowadzony w obecności oskarżonego podczas publicznej rozprawy w celu umożliwienia przedstawienia argumentów przeciwnych. Artykuł 6 ust. 3 lit. d Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności przewiduje, że oskarżony ma prawo do „przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia”²³. Nie jest jednak tak, że dowodem mogą być tylko zeznania świadków

²¹ M. A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo*, t. 1: *Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, Kraków 2001, s. 40 i nast. oraz powołane orzeczenia: Brandstetter v. Austria, 28 sierpnia 1991, s. 450 i nast., Borgers v. Belgia, 30 października 1991, s. 460 i nast., Feldbrugge v. Holandia, 29 maja 1986, s. 393 i nast., Sanchez-Reisse v. Szwajcaria, 21 października 1986, H. v. Belgia, 30 listopada 1987, s. 107 i nast., Kostovski v. Holandia 20 listopada 1989, s. 422 i nast.

²² Ibidem, s. 43, orzeczenie Van Mehelen i inni v. Holandia, 23 kwietnia 1997.

²³ Tekst Konwencji opublikowany w: M. A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Krótki komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Kraków 2000. Również i tam autor omawia orzecznictwo dotyczące zasady kontrydiktoryjności i gwarancji prawa do obrony.

złożone na rozprawie. Można uznać za dowód zeznania z postępowania przygotowawczego, jeśli oskarżony miał możliwość kwestionowania twierdzeń świadków i zadawania im pytań²⁴.

Pojęcie „świadka” dla potrzeb Konwencji jest znacznie szersze, niż dla potrzeb prawa krajowego i odnosi się na przykład do biegłego lub skazanego współoskarżonego, którego wyjaśnienia są traktowane jako materiał dowodowy w sprawie. Także informatorów należy traktować jako świadków, jeśli przedstawione przez nich informacje zostały przedstawione do akt sądowi i uwzględnione w toku procesu²⁵.

Sam artykuł 6 Konwencji nie reguluje bezpośrednio sytuacji świadków czy też osób pokrzywdzonych przestępstwem. Ich prawo do życia, zdrowia, bezpieczeństwa i poszanowania prywatności życia osobistego objęte jest innymi przepisami Konwencji. Każde państwo musi tak zorganizować sposób prowadzenia spraw karnych, by prawa świadków – wynikające wprost z Konwencji – nie zostały bezpodstawnie naruszone. W indywidualnych sytuacjach w razie zaistnienia takiej potrzeby należy szukać równowagi pomiędzy interesami oskarżonego realizującego prawo do obrony oraz świadków lub pokrzywdzonych²⁶.

Powracając do zaleceń Rezolucji Rady w sprawie ochrony świadków w walce z przestępczością zorganizowaną – podkreślenia wymaga fakt, że państwa członkowskie zobowiązane zostały do ułatwiania wykonywania zadań z zakresu pomocy sądowej, nawet w przypadku braku odpowiednich przepisów krajowych. Odmowa może być uzasadniona jedynie tą okolicznością, że wykonywana pomoc sądowa byłaby sprzeczna z zasadami ogólnymi prawa krajowego tegoż państwa. Jeżeli jest to zgodne z przepisami prawa krajowego, to świadkowi przesłuchiwanemu w drodze pomocy prawnej należy się towarzystwo doradcy. Koszty wynikłe z tłumaczenia zeznań i przekazów audiowizualnych powinny być ponoszone przez państwo występujące o przesłuchanie w drodze pomocy prawnej – chyba, że wcześniej inaczej uzgodniono.

Drugi z omawianych aktów – Rezolucja Rady w sprawie osób współpracujących w postępowaniu sądowym w walce z międzynarodową przestępczością zorganizowaną – zaleca państwom członkowskim podjęcie działań mających na celu zachęcenie osób będących członkami grup przestępczych lub w jakikolwiek inny sposób związanych z takimi organizacjami do współpracy w trakcie prowadzonego postępowania karnego, co ma się przyczynić do usprawnienia zwalczania przestępczości zorganizowanej²⁷. Współpraca w trakcie procesu sądowego mogłaby obejmować:

1) dostarczanie informacji w celu dalszego postępowania lub jako dowód w procesie na okoliczność, jaki jest skład, struktura lub działalność rozpracowywanych organizacji przestępczych, jakie mają powiązania z innymi związkami mającymi

²⁴ M. A. Nowicki, op. cit., s. 41.

²⁵ Ibidem, s. 63, orzeczenia: Brandstetter v. Austria, 6 maja 1985; Raport Cardot v. Francja 3 kwietnia 1990, Kostovski v. Holandia 20 listopada 1989, s. 422 i nast.

²⁶ Ibidem, s. 64; orzeczenie Raport Baegen v. Holandia, 20 listopada 1994.

²⁷ Więcej na ten temat też: A. Grzelak, op. cit., s. 93; C. Mik, op. cit., s. 380 i nast.

na celu popełnianie czynów zabronionych, jakie do tej pory popełniono przestępstwa w ramach danej grupy przestępczej i jakie działania taka grupa planuje,

2) praktyczną i konkretną pomoc mogącą się przyczynić do pozbawienia organizacji przestępczej posiadanych zasobów lub zysków pochodzących z działalności przestępczej.

Rezolucja zachęca państwa członkowskie do rozważenia możliwości przyznania – zgodnie z przepisami prawa krajowego – pewnych korzyści takim osobom, które zerwały z działalnością przestępczą i podjęły wysiłki w celu zapobieżenia nowym czynom karalnym lub były pomocne organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości w zbieraniu dowodów, stanowiących podstawę ustalenie stanu faktycznego lub tożsamości i miejsc pobytu poszukiwanych przestępców w celu ich zatrzymania. Z przedstawionych zaleceń wynika nacisk Rady odnośnie do szerszego wykorzystania instytucji tzw. świadka koronnego i walki z przestępczością zorganizowaną poprzez wykorzystywanie osób działających wcześniej w jej strukturach. W związku ze szczególną sytuacją „skruszonych” przestępców, którzy zdecydowali się na współpracę z organami ścigania – w sytuacji narażenia na poważne i bezpośrednie niebezpieczeństwo ich samych lub członków ich rodzin – należy im zapewnić właściwą ochronę.

IV.

Walka z przestępczością zorganizowaną nigdy nie była i nadal nie jest łatwa. Jednak stosowne działania podejmowane przez państwa członkowskie Unii Europejskiej mogą w znacznym stopniu wspomóc działalność organów ścigania i sądów. W sytuacji bowiem, gdy granice nie są już przeszkodą dla grup przestępczych, należy zwiększać wysiłki w celu efektywnej współpracy pomiędzy państwami.